

УДК 341.713

Іванцов В.О., к.ю.н., доцент, доцент кафедри адміністративної діяльності поліції факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2904-0466>

Google Академія: <https://scholar.google.ru/citations?user=kpDq3k0AAAAAJ&hl=ru>

Чишко К.О., к.ю.н, старший викладач кафедри адміністративної діяльності поліції

факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8810-7950>

Google Академія:

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=m2Fd4WIAAAAAJ&hl=ru>

СПІВВІДНОШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ ЯК МЕТОДУ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ТА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ

Авторами обґрунтована позиція відповідно до якої поліцейські заходи є втіленням адміністративного примусу як методу адміністративної діяльності поліції та сформульовано поняття адміністративного примусу як методу адміністративної діяльності поліції, що буде сприяти високому рівню підготовки професійних правоохоронців.

Авторами обоснована позиція в соответствии с которой полицейские меры являются воплощением административного принуждения как метода административной деятельности полиции и сформулировано понятие административного принуждения как метода административной деятельности полиции, что будет способствовать высокому уровню подготовки профессиональных правоохранителей.

Об'єктивні обставини та події, що відбувалися та досі мають місце в житті української спільноти обумовили перехід від радянського минулого – української мілітаризованої системи органів внутрішніх справ до європейського

майбутнього – створення органу, який повинен відповідати сучасним демократичним, соціально-економічним та політичним реаліям, а також забезпечувати реалізацію та захист основоположних прав, свобод та інтересів людини і громадянина, суспільства і держави від протиправних посягань.

У Законі України «Про Національну поліцію» [1] (далі – Закон) законодавець відійшов від визначення прав та обов'язків органу, натомість закріпив основні обов'язки безпосередньо поліцейського та повноваження поліції (ст.ст. 18, 23 відповідно). При цьому зміст компетенції поліції викладено шляхом взаємозалежності таких категорій як «завдання», «повноваження» та «поліцейські заходи». Так, згідно ст. 23 Закону повноваження поліції окреслені таким чином, щоб забезпечити можливість виконання поліцією її завдань. В свою чергу ч. 2 ст. 29 Закону передбачено, що поліцейський захід застосовується виключно для виконання повноважень поліції.

У результаті саме законом надано визначення поліцейського заходу як дії або комплексу дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень (ч. 1 ст. 29 Закону). При цьому обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним (ч. 2 ст. 29 Закону). Поліцейські заходи поділено на: превентивні (ст. 31 Закону) та примусові (ст. 42 Закону).

З іншої сторони цілком закономірним постає питання про наукове підґрунтя окреслення поняття, переліку та змісту поліцейських заходів, адже за формою діяльність поліції навряд чи може кардинально відрізнитися від діяльності її попередника – міліції. Зрозуміло, що наукові доробки з приводу правозастосовної діяльності органів внутрішніх справ проводились систематично. Як уявляється, викладені положення щодо поняття та переліку поліцейських заходів вказує на змістову близькість останніх до категорії «адміністративно-правових методів» у широкому розумінні.

Для вирішення питання про співвідношення адміністративного примусу як методу адміністративної діяльності (у тому числі поліції) маємо виходити з

оцінки ознак (юридичних властивостей), які є характерними (загальноновизнаними на доктринальному рівні) для адміністративного примусу та поліцейських заходів. Тож спираючись на дослідження провідних вчених-адміністративістів, зупинимось детальніше на аналізі юридичних особливостей (ознак, властивостей) адміністративного примусу у контексті його використання у якості методу адміністративної діяльності поліції.

1. *Одна із рис адміністративного примусу полягає в тому, що його заходи застосовуються, як правило, органами виконавчої влади та їх посадовими особами.* Нагадаємо, що поліція є центральним органом виконавчої влади (ст. 1 Закону), що відповідно не заперечує можливості реалізації адміністративного примусу у її діяльності.

2. *Заходи адміністративного примусу застосовуються як до фізичних так і до юридичних осіб.* Якщо вести мову про діяльність поліції, то до таких заходів необхідно віднести: обмеження руху транспорту на окремих ділянках вулиць і автомобільних доріг (ст. 36 Закону).

3. *Адміністративний примус не пов'язаний з підпорядкованістю.* Зміст цієї ознаки цілком відповідає умовам реалізації поліцейських заходів, які не мають бути застосовані у середині самої системи.

4. *Заходи адміністративного примусу застосовуються саме в примусовому порядку, тобто незалежно від волі і бажання суб'єкта, до якого він застосовується.* Так, не зупинення транспортного засобу на вимогу поліцейського тягне за собою його примусову зупинку шляхом використання спеціальних засобів (ст. 45 Закону) чи навіть вогнепальної зброї (ст. 46 Закону).

5. *Застосування адміністративно-примусових заходів здійснюється на основі норм права.* Виходячи зі змісту ст. 30 Закону поліцейські заходи можуть передбачатися не лише зазначеним законом, КУпАП, КПК України, а також іншими проте лише законодавчими актами. Отже, до переліку адміністративно-примусових заходів уявляється за можливе віднести лише ті, застосування яких урегульовано нормами адміністративного права.

6. *Заходи адміністративного примусу можуть мати характер морального, організаційно-правового, майнового, особистісного чи іншого впливу. Нагадаємо, що виходячи з визначення поняття поліцейського заходу, останній обмежує певні права і свободи людини (ст. 29 Закону). На нашу думку, зазначені характеристики взаємозалежні.*

7. *Заходи адміністративного примусу можуть застосовуватися як при вчиненні протиправних діянь, так і при настанні надзвичайних ситуацій. Наприклад, обмеження або заборона руху транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних доріг (ст. 36 Закону).*

8. *Адміністративна відповідальність є частиною адміністративного примусу. Так, адміністративні стягнення не входять до переліку поліцейських заходів. При цьому органи поліції наділені повноваженнями з розгляду справ про адміністративні правопорушення (ст. 222 КУпАП).*

9. *Адміністративний примус використовується в державному управлінні для охорони суспільних відносин, що виникають у цій сфері державної діяльності. Як метод адміністративної діяльності поліції адміністративний примус має гарантувати забезпечення публічної безпеки і порядку, охорону прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави тощо.*

10. *Застосовується адміністративний примус з метою спонукання громадян до виконання загальнообов'язкових правил, попередження чи припинення протиправних дій, надзвичайних ситуацій, забезпечення публічної безпеки і порядку у разі їх виникнення та локалізація їх наслідків, притягнення правопорушників до відповідальності.*

9. *Процедура застосування адміністративного примусу відрізняється оперативністю. До таких поліцейських заходів уявляється за можливе віднести застосування примусових поліцейських заходів.*

Підсумовуючи викладене, можемо констатувати, що поліцейські заходи, застосування яких урегульовано адміністративно-правовими нормами, є втіленням адміністративного примусу у правоохоронній діяльності поліції.

Під адміністративним примусом як методом адміністративної діяльності поліції уявляється за можливе розуміти застосування поліцейськими до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх передбачених адміністративно-правовими нормами поліцейських заходів та адміністративних стягнень у випадках вчинення або загрози вчинення особами правопорушень, або в умовах надзвичайних обставин з метою забезпечення досягнення завдань поліції шляхом попередження і припинення правопорушень, покарання за їх вчинення, а також попередження та ліквідації наслідків надзвичайних обставин за допомогою спрощеного, оперативного адміністративного впровадження.

В свою чергу саме такий підхід до розуміння співвідношення адміністративного примусу як методу адміністративної діяльності поліції забезпечить можливість використання наукових надбань адміністративно-правової науки з приводу правоохоронної діяльності у тому числі щодо органу нової формації – поліції, що у свою чергу забезпечить високий рівень підготовки професійних правоохоронців.

Список бібліографічних посилань:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. ст. 379